

PROTOKÓŁ
Z POSIEDZENIA ZG PTK
1913

I-2470.

PROTOKÓŁ

Posiedzenia Zarządu Głównego z udziałem
Delegatów Oddziałów Prowincjonalnych
w Warszawie.

dn. 1 listopada 1913 r., o g. 10¹/₂ r.
w lokalu Tow. Krajoznawczego.

Zebranie zagał prezes K. Kulwiec w obecności Członków Zarządu Głównego: M. Wisznickiego, L. Brenneisena, St. Thugutta, W. Dąbrowskiego, T. Koszutskiego, Fr. Bąkowskiego, K. Rakowieckiego, F. Liszewskiego, W. Szelażka i T. Podkomorskiego oraz 21 delegatów Oddziałów Prowincjonalnych, a mianowicie:

- z Błonia (A. Chrzanowski)
- » Częstochowy (L. Butrymowicz)
- » Grójca (H. Hołownia)
- » Kalisza (S. Bzowski)
- » Kiele (T. Włoszek)
- » Kutna (R. Pałasiński)
- » Lublina (A. hr. Rostworowski)
- » Łap (A. Zwierzyński)
- » Łomży (A. Mieczkowski)
- » Łodzi (K. Fiedler i J. Czeraszkiwicz)
- » Olkusza (K. Tacikowski)
- » Ostrołęki (F. Bruzdowicz i A. Chętnik)
- » Ostrowca (St. Czaplinski)
- » Piotrkowa (M. R. Witanowski)

- z Siedlec (J. Rakowiecki)
- „ Sosnowca (J. Drzewiecki)
- „ Wielunia (Otto)
- „ Włocławka (C. Apanowicz i R. Kobendza).

Porządek dzienny przewidywał następujące sprawy:

1. *Zagajenie.*
2. *Ustalenie porządku dziennego.*
3. *Protokół z posiedzenia d. 16 marca 1913 r.* (sekretarz Dr. L. Brenneisen).
4. *Sprawozdanie z wykonanych uchwał* (referent prezes K. Kulwieć).
5. *Dezyderaty ogólne* (referenci: prezes K. Kulwieć, wiceprezes M. Wisznicki, F. Bąkowski).

a) *W sprawach organizacyjnych T-wa:*

1. Kontrola nad wykonywaniem obowiązujących uchwał.
2. Sposób zgłaszania wniosków na zebrania ogólne delegatów.
3. Sprawozdania roczne i kwartalne.
4. Wykazy graficzne rozwoju Oddziałów.
5. Projekty pracy zbiorowej Oddziałów.

b) *W sprawach badań naukowych* (referent K. Kulwieć):

1. Środki materialne.
2. Prowincjonalne Komisje fizjograficzne.

c) *W sprawach wydawnictw krajoznawczych* (referenci K. Kulwieć i W. Szelażek):

1. Dezyderaty ogólne.
2. Wydawnictwa zamierzone.
3. Handlowa strona wydawnictw.

d) *W sprawie wycieczek* (referenci T. Podkomorski i F. Bąkowski):

1. Wycieczki zbiorowe.
2. Wykaz hoteli i oberży.

Dezyderaty, zgłoszone przez Oddziały Prowincjonalne (referent wiceprezes, M. Wisznicki):

- a) Lubelskiego,
- b) Piotrkowskiego,
- c) Kujawskiego.

Ze spraw, złożonych przez Oddziały Prowincjonalne, żadna nie może być wprowadzona na porządek dzienny jako wniosek do uchwalenia, ponieważ 1-o nie zostały nadesłane w takim terminie, żeby je można było rozesłać Oddziałom do rozważenia, 2-o są niejasne, jako zbyt ogólnikowe i 3-o z treści swojej nie wymagają rozważania na naradzie delegatów, lecz mogą być wprost przekazane Zarządowi do rozpatrzenia. Tem niemniej wszystkie sprawy, nadesłane przez Oddziały, umieszczono na porządku dziennym, jako tematy do porozumienia się.

Po ustaleniu takiego porządku dziennego przewodniczący wyraził ubolewanie, że kilka oddziałów delegatów swych nie przysłały (mianowicie: chełmski, jędrzejowski, koniński, łowicki, miechowski, mławski, radomski, radomskowski i zawiercki) i w krótkich słowach skreślił zadanie i kompetencję otwieranego posiedzenia.

Protokół z d. 16 marca 1913 r., odczytany przez p. L. Brenneisena, przyjęto bez zmian, poczem prezes zdał sprawę z wykonania uchwał, w protokóle tym zanotowanych, nadmieniając, że jedne z nich do wykonania wymagają dłuższego czasu i udziału wszystkich Oddziałów, inne zaś musiały być, jako terminowe, już wykonane przez Zarząd Główny, a mianowicie: 1) Zalegalizowano szereg odczytów na oddziały z gub. Warszawskiej i 2) pośredniczono w dostarczaniu Oddziałom materiałów fotograficznych na dogodnych warunkach.

W sprawie dezyderatów ogólnych od Zarządu Głównego przedstawiono do aprobaty następujące sprawy:

(referent K. Kulwiec).

Dla ustalenia ścisłej kontroli nad działalnością Oddziałów Zarząd raz na rok przygotowywać będzie zestawienia wszystkich prac, podjętych przez Oddziały, porównawczo i graficznie, wykazując jednocześnie i szczegółowo te sprawy i prace, które zostały przez Oddziały zaniedbane.

Pożądaną jest rzeczą, aby każdy z Oddziałów podobne zestawienie plusów i minusów swej działalności sam rok rocznie dokonywał.

(referent M. Winnicki).

1. Wszelkie wnioski, zakwalifikowane przez Oddział do rozważenia na dorocznej naradzie delegatów, winny być zgłoszone do Za-

rzędu Głównego tak wcześnie, aby można było je przynajmniej na tydzień rozesłać wszystkim Oddziałom do opinji.

2. Sprawozdania roczne winny być nadsyłane przez Oddziały Zarządowi Głównemu bezwarunkowo przed 15 stycznia, gdyż w przeciwnym razie do rocznika T-wa nie wejdą.

3. Niektóre oddziały zamierzają nadsyłać sprawozdań swych kwartalnych do „Ziemi“, tak iż o działalności oddziałów: chełmskiego, grójeckiego, konińskiego, łapskiego, łomżyńskiego, ostrołęckiego, radomskiego, siedleckiego, wieluńskiego i zawierckiego od początku roku bieżącego nie Towarzystwu nie wiadomo.

Z powodu wniosków tych delegat lubelski (A. hr. Rostworowski) zgłasza życzenie, aby Zarząd główny zawiadamiał Oddziały o terminie zamierzonych narad z delegatami przynajmniej o miesiąc wcześniej, tak iżby Oddziały miały dość czasu na opracowanie i zgłoszenie swych wniosków.

P. Fr. Bąkowski zapowiada opracowanie wskazówek, dotyczących graficznego zestawienia działalności Oddziałów i rozesłanie ich Oddziałom.

Wszystkie wnioski powyższe, łącznie z poprawką hr. Rostworowskiego oraz z zapowiedzią Zarządu głównego, że zgłoszone wnioski przesyłać będzie oddziałom na 2 tygodnie przed terminem narady — zaaprobowano.

Przewodniczący K. Kulwiec referuje projekt podjęcia zbiorowemi siłami pracy nad opisem i zilustrowaniem wszystkich pomników ludzi zasłużonych krajowi, pomników rozrzuconych po cmentarzach i kościołach prowincjonalnych, oraz stawia wniosek, aby każdy z Oddziałów zobowiązał się w ciągu roku opracować pod tym względem najbliższy od siebie cmentarz i kościół miejscowy. Wniosek ten przyjęto, przyczem w dyskusji nad nim podniesiono lub zakomunikowano następujące sprawy:

1. Oddziały piotrkowski i kujawski sprawę zinventorywania pomników cmentarnych i kościelnych miejscowych podjęły już wcześniej (R. Witanowski i C. Apanowicz).

2. Oddział kaliski korzysta z wycieczek swych i gromadzi na nich materiały w okazach i fotografiach do swych zbiorów muzealnych. Przedstawiciel Oddz. ka-

liskiego proponuje podjąć opracowanie zbiorowemi siłami fizjografię rzek krajowych.

3. A. hr. Rostworowski zapytuje, czy zamierzone jest jedno wspólne wydawnictwo pomników ludzi zasłużonych, czy też każdy Oddział swój materiał ma wydać samoistnie.

Zebrani uchwalają — aby wydawnictwo było jedno i wspólne.

4. Delegat Siedlecki — J. Rakowiecki zwraca uwagę na istniejącą już literaturę z zakresu pomników i cmentarzy i projektuje opracowanie pod tym względem całej Polski, podzielonej na terytorja i rozebranej pomiędzy Oddziały.

Zebrani uchwalają: na razie, w ciągu najbliższego roku każdy Oddział obowiązany jest opracować jedynie miejscowy cmentarz i kościoły — na dalsze i szersze projekty przyjdzie czas kolejno — później. Dla ujednostajnienia i ułatwienia oddziałom pracy Zarząd Główny opracuje i rozeszle (lub wydrukuje w „Ziemi“) szczegółową instrukcję, dotyczącą tej pracy.

W sprawie dezyderatów, dotyczących badań naukowych, przewodniczący stwierdza liczbami, że współdziałanie Oddziałów w zakresie zdobywania i łożenia środków na cele naukowe jest b. słabe i nierównomierne, niektóre Oddziały wprost uchylają się od tego obowiązku.

Hr. Rostworowski zapytuje, czy nie należało by podjąć zbiorowemi siłami opracowania monografji Wisły i proponuje wysyłanie specjalisty na prowincję z odczytami, wyjaśniającemi doniosłość badań naukowych dla potrzeb krajowych. Przewodniczący odpowiada że sprawa ta leży Towarzystwu na sercu i jest projektowana, na razie jednak nie może być podjęta nietylko dla braku środków pieniężnych lecz i dla braku podstawowych materiałów naukowych, agitowanie zaś na prowincji za potrzebami krajowemi spotyka się z licznymi, trudnemi do przewyciężenia przeszkodami.

Pp. Bzowski, Witanowski i Drzewiecki (Kalisz, Piotrków i Zagłębie) proponują, aby Oddziały, które prowadzą na własną rękę studia naukowe, od udziału w opodatkowaniu się na cele naukowe były wolne.

Przewodniczący wyjaśnia, że jest to uwzględnione, często jednakże Oddziały, bądź organizując własne komisje fizjograficzne, bądź prowadząc inne prace pod tytułem

studjów naukowych, dla braku na prowincji specjalistów — prac, mających jaką bądź wartość dla nauki, wykonać nie są w stanie.

Nie proponując żadnego konkretnego wniosku do uchwalenia, przewodniczący stwierdza jedynie, że daleko poważniej i wydajniej szły by prace naukowe Towarzystwa Krajoznawczego, gdyby Oddziały przykładały się swym groszem do wydatków Centralnej Komisji fizjograficznej, która przecież prowadzi studia na całym obszarze ziem polskich, nie oglądając się wcale na to, która dzielnica środki na to dała, lecz kierując się jedynie ogólnymi potrzebami nauki polskiej, po za tem zaś są oddziały, które, dzięki obecności tam dobrze przygotowanych specjalistów, wydajnie pracują naukowo, to też Centrala takim pracownikom bezpośredniego poparcia i subsydjów swych nie odmówi — niech że na wspólne potrzeby wspólny grosz idzie.

Po 20-o minutowej przerwie rozważana była sprawa wydawnictw krajoznawczych oraz ich kolportażu.

W ogólnym referacie przewodniczący stwierdza, że na ogół Oddziały b. mało starań wkładają w szerzenie drukowanego słowa krajoznawczego. Twierdzenie to popiera p. W. Szelażek, kierownik działu handlowego Towarzystwa, wykazując długim szeregiem liczb, jak mało pracują w tym kierunku oddziały. Nawet takie wydawnictwo codziennej dla krajoznawcy potrzeby, jak „Metodyka Wycieczek Krajoznawczych“ wydana przed 4 laty w ilości 2000 egzemplarzy, pomimo iż przeszło 20000 osób przyjęło udział w wycieczkach organizowanych jedynie przez Tow. Krajoznawcze rozchodzi się słabo.

Jak to widać z rocznika za r. 1912, w roku tym Centrala sprzedała wydawnictw własnych za 2618 rb., komisowych zaś za 1305, podczas gdy 23 Oddziały, obejmujące cały teren Królestwa Polskiego — łącznie za 426 rb. Liczby te wykazują wyraźnie, dla czego tak opornie idzie praca krajoznawcza na prowincji.

P. Szelażek proponuje, aby tę tak ważną sprawę wyprowadzić na właściwą drogę, Oddziały winny: 1) utworzyć u siebie specjalne wydziały do kolportowania wydawnictw krajoznawczych, 2) mieć w lokalu stałą wystawkę tych wydawnictw, 3) pamiętać o sprzedaży druków krajoznawczych przy każdej sposobności: na zebraaniach, odczytach, wycieczkach i t. p.

W sprawie jaknajszerszego rozpowszechnienia taniej biblioteki krajoznawczej ludowej p. n. „Poznaj swój Kraj”, której obecnie tom pierwszy wyszedł z druku w opracowaniu Al. Janowskiego (cena 15 kop.) delegaci zobowiązali się podjąć w Oddziałach swych jaknajszerszą akcję.

W sprawie Organu Ziemi, wydawca jej zapowiedział niektóre projektowane ulepszenie, jak 1) wkładki ilustracji krajoznawczych na papierze kredowym, dołączane do każdego numeru (zamiast dotychczasowych premjów albumowych) i 2) wprowadzenie specjalnego działu, turystyce polskiej poświęconego. W związku z ulepszeniami temi przewidywane jest zwiększenie prenumeraty o 25 kop. kwartalnie.

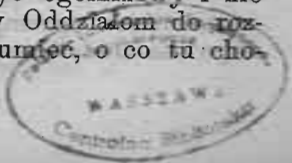
Na interpelację p. R. Witanowskiego p. Szelażek wyjaśnia, że wydawnictwa własne Oddziałów Centrala rozsyła Oddziałom innym o tyle, o ile zostaną nadesłane wydziałowi wydawniczemu w dostatecznej ilości egzemplarzy okazowych, lub jeżeli oddane są wydziałowi temu na skład główny.

Hr. Rostworowski zwraca uwagę na zbyt mało reklamowanie się w prasie wydawnictw krajoznawczych.

P. T. Podkomorski przedstawia szczegółowy projekt wycieczek, zamierzonych przez Warszawską Komisję wycieczkową w r. 1914, i zachęca Oddziały do łączenia się z temi wycieczkami, gdyż wycieczki, wspólne przez parę lub kilka Oddziałów podejmowane, są pod wielu względami pożyteczniejsze.

P. Fr. Bąkowski przedstawia projekt opracowania przez Oddziały spisu hoteli i oberży, aby podjąć można było odpowiednie wydawnictwo do użytku krajoznawczego w zastępstwie czasowem nieistniejących przewodników. Pożądaną jest rzeczą, aby wydawnictwo to ukazało się przed 1 marca r. p., i dla tego Oddziały winny zabrać się do pracy tej niezwłocznie. Odpowiednia instrukcja będzie niebawem przez Centralę Oddziałom przesłana.

Dezyderaty, zgłoszone przez Oddziały prowincjonalne, przedstawił wiceprezes M. Wisznicki, stwierdzając, że wniosek oddz. lubelskiego: „Unormowanie stosunku Centrali do Oddziałów” — jako zbyt ogólnikowy i nie mówiący, nie mógł być rozesłany Oddziałom do rozważenia, gdyż nikt nie mógłby zrozumieć, o co tu cho-

dzi i dla tego wniosku tego do żadnych uchwał przedstawić obecnie nie można.

Delegat lubelski wyjaśnia, że tu chodziło o

1-o Wcześniejsze zawiadamianie Oddziałów o terminach narad dorocznych Oddziałów prowinc. w Warszawie.

2-o Wcześniejsze przesyłanie Oddziałom wniosków przez Centralę.

3-o Zniesienie przymusowej sprzedaży wydawnictw krajoznawczych przez Oddziały.

Prezydjum wyjaśnia, iż żadnego samowolnego „przymusu“ nigdy w Tow. Krajoznawczem ze strony Centrali nie stosowano, wszystkie zaś sprawy, obchodzące ogół Oddziałów, były rozważane na zebraniu i dobrowolnie uchwalone.

A. hr. Rostworowski prosi o rozsyłanie Oddziałom wszelkich protokołów z uchwałami w kilku egzemplarzach, aby większa niż dotychczas ilość członków Oddziału mogła wiedzieć i pamiętać o takich uchwałach.

W sprawie dezyderatu Oddziału Piotrkowskiego, aby Towarzystwo zawiązało stosunki z pokrewnymi instytucjami obcymi za granicą dla ułatwienia pracy naukowej i ruchu turystycznego referent M. Wisznicki wyjaśnia, że tego rodzaju stosunki nawiązywać może w imieniu całego towarzystwa jedynie Zarząd Centralny, Zarządy zaś oddziałowe mogą utrzymywać stosunki takie jedynie w sprawach doraźnych — jak wymiana wydawnictw, lub ułatwienia dla wycieczek, przyczem zachowane być winny jak najściślej formalności prawne.

W każdej jednak poszczególnej potrzebie należało by, o ile to jest możliwe, ze sprawami takimi zgłaszać się do Zarządu Głównego.

Drugi wniosek Oddziału Piotrkowskiego proponował zaprowadzenie kontroli nad członkami, uchylającymi się od opłacania składek członkowskich, co się szczególnie często zdarza przy przenoszeniu się członka z jednego Oddziału do innego.

Wyjaśniono, że w sprawach takich pożądanę jest porozumiewanie się z sobą jednych Oddziałów z innymi lub z Centralą.

Oddziału Kujawskiego wniosek proponuje zmniejszenie ilości egzemplarzy rocznika Towarzystwa, odbijanego dla Oddziałów, aby zmniejszyć tym sposobem wy-

datki tych Oddziałów, które nie mogą wszystkich, przypadających na nie egzemplarzy rozprzedać.

Przewodniczący przypomina, że już w r. 1912 (23/II) uchwalono, aby każdy członek Towarzystwa tak z listy Warszawskiej jak i Prowincjonalnych obowiązkowo otrzymywał rocznik darmo, Oddziały więc, nie rozsyłające swym członkom roczników lub sprzedając je, postępują nielegalnie, po za tem pamiętać należy, że każdy rocznik T-wa, puszczoney darmo w świat, prędzej czy później opłacić się może Towarzystwu, gdyż szerzy o nim wiadomość, pozyskać może sympatyków, zjednywa poparcie. Roczniki więc należy uważać między innymi za pewnego rodzaju reklamę, i raczej należy dążyć do zwiększania ich ilości, a nie do redukowania, zaznaczając przytem, że Zarząd Główny obmyśla obecnie sposoby uczynienia rocznika Towarzystwa naszego bardziej zajmującym i wartościowym. Po wyczerpaniu porządku dziennego, przewodniczący zaproponował urządzenie po południu zbiorowej wycieczki na Stare Miasto w Warszawie, co też wykonano i, zamykając zebranie, zaproponował wysłanie wiceprezesowi Al. Janowskiemu, szerzącemu obecnie na drodze odczytów w kolonjach polskich amerykańskich krajoznawstwo polskie — zbiorowe pozdrowienie od zebranych — co też obecni jednomyślnie oklaskiem przyjęli.

Prezes — *K. Kulwiec.*

Sekretarz — *L. Brenneisen.*

**CENTRALNA
BIBLIOTEKA**

PTTK

I-2470